

ПИСМА ЧИТАЛАЦА

Промоција књиге и Шида у Израелу

Књига „Јевреји у Шиду“ је била изузетно добро прихваћена у Израелу међу потомцима преживелих шидских Јевреја као и уопште Јевреја пореклом из Србије и Хрватске

Народна библиотека „Симеон Пишчевић“ Шид је 2014. године издала књигу „Јевреји у Шиду“ која је настала на основу мог истраживачког рада. Истовремено сам спровео у дело и идеју о подизању споменика шидским Јеврејима настрадалим у Холокаусту, који је у организацији шидске библиотеке откривен децембра 2014. године. Поменути књига „Јевреји у Шиду“ је била изузетно добро прихваћена у Израелу међу потомцима преживелих шидских Јевреја као и уопште Јевреја пореклом из Србије и Хрватске. То је био и разлог да се и у Израелу организује њена промоција. Захваљујући одличној организацији израелског удружења Јевреја усељеника са простора бивше Југославије, 15. октобра је одржана промоција у градској кући у Хаифи. Поред заинтересованих посетилаца и потомака шидских Јевреја, промоцији су присуствовали и Пини Вагман, управник одељења за културу града Хаифе и Мири Дерман, председница поменутог удружења. Након упознавања присутних са Шидом и представљања своје књиге, одржао сам и кратко предавање о историјату јеврејских заједница у највећим сремским местима (Вуковару, Илоку, Сремској Митровици, Руми, Земуну итд.). Колико је било моје узбуђење и понос говорећи између застава Србије и Израела и уз грб Шида, толико је било и емотивно присутнима.

Са управником Библиотеке Јад

Мени као аутору књиге, велику част и задовољство представљао је састанак са др Робертом Розетом, управником библиотеке Јад Вашема, меморијалног центра за изучавање Холокауста. Након представљања свог истраживачког рада о историји јеврејске заједнице у Шиду а нарочито о Холокаусту на овом простору, предао сам књигу за фонд библиотеке Јад Вашема као и бројну документацију о прогону и страдању шидских Јевреја. На овај начин се део нашег Шида и издавачке делатности шидске библиотеке

нашао на полицама овог чувеног истраживачког и музејског центра у Јерусалиму. Својеврсни домаћин у Јад Вашему била ми је госпођа Наоми Нив. Посебно емотиван и, наравно, едукативан је био обилазак музејске поставке Јад Вашема, где сам имао част да ми водич буде госпођа Лили Гомбош, бивша затвореница логора Аушвиц-Биркенау. У логор је одведена као девојка од 15 година и одмах спроведена у крематоријум. У току припреме придошлих за спровећење до гасне коморе, у свлачионицу крематоријума је ушао злогласни доктор Менгеле, који је видеви да међу присутним Јеврејима има и младих способних за рад, наредио да те особе изведу напоље. Међу 15 особа изведених свега пар минута пред улазак у гасну комору, налазила се и млада Лили.

У Израелу кажу туристима следеће: ако желиш да одмор проведе радно, отиђи у Хаифу, ако желиш да се забавиш иди у Тел Авив, а ако желиш да ти одмор има неку духовну ноту онда иди у Јерусалим. Да би одмор био комплетан, онда треба спојити сво троје. На моју велику срећу такав је био мој боравак у Израелу.

Боравећи у Хаифи и потом Раанани, упознао сам Рину и Ефрат, кћерке наших Шиђанки Еле и Мире Француз. Поносне на своје „српско“ порекло и Шид као завичај, стално су ми причале о прошлости породице и њиховој посети Шиду пре десетак година. Бајковит обилазак неописивих лепота Хаифе прекинула је посета ресторану „Максим“ у којем је 2003. године палестинска терористкиња активирала бомбу и убила 21 а тешко ранила 51 особу. Дан у Хаифи се завршио у друштву младих професора, Ифрат пореклом из Јемена и Уријем из Хаифе. Уз хладно пиво упознавали смо једни друге са културама из

У Израелу кажу туристима следеће: ако желиш да одмор проведе радно, отиђи у Хаифу, ако желиш да се забавиш иди у Тел Авив, а ако желиш да ти одмор има неку духовну ноту онда иди у Јерусалим

које долазимо, они мене са чаробним Израелом и јудаизмом а ја њих са хришћанством, нашом питомом Србијом и за њих потпуно незамисливим рекама широким по пар десетина па и стотину метара.

Из Хаифе сам наставио путовање у древни лучки град Ако, који сада, захваљујући невероватном водичу Тањи Бен Хајим Марчетић, познајем скоро као и Шид. Нажалост, у Шиду не могу да нађем тај неописиво укусан хумус и фалафел. Сличан Аку је и стари град Јафа, за који се везује старогрчки мит о лепој Андромеди и одважном Персеју који је убио Горгону и Кракена. Урбанистички потпуно спојена са Јафом је израелска претоница Тел Авив. За свега 110 година свог постојања, Тел Авив је постао изузетан модеран, за Србију чак футуристички, град који у својој структури поседује све – од индустрије и луке преко економских центара до читавог низа културних и просветних институција. И опет, дивљење овом граду прекинуо је обилазак тзв. Делфинаријума на плажи Средоземног мора, у којем је 2001. године палестински бомбаш убио 21 тинејџера и 4 одрасле особе. Мада, то можда и није прекид дивљења, него чак шта и његов наставак. Овај град и ова држава и поред толиких претњи и жртава, не одустају од свог развоја, просперитета у сваком погледу и топле добродошлице за посетиоце свих нација и религија. Имао сам ту срећу да посетим град Бне Брак који насељавају побожни (ортодоксни) Јевреји. Прави културолошки шок. За разлику од екстремно модерног Тел Авива, овај мали градић је као поглед на јеврејске заједнице бивше Југославије током 19. века у којима замишљени учењаци ужурбано обављају све послове не желећи да узалуд троше од Бога поклоњено време на земљи. Тамо сам био гост код госпође Ципи Јунграјс рођене Штерн. Ова бака, сремциња из Илока, са својих скоро 90 година одлично се сећа Шида где јој је живео брат Петар. Петар је живео у кући у Шиду у којој се данас налази Црвени крст и ту је држао велику продавницу коже. Био је први Шиђанин одведен у Јасеновац крајем лета 1941. године, а тамо је оста до, буквално, задњег дана постојања логора. Због болести није могао да учествује у пробоју логораша и био је убијен

од стране усташа. Ципи са много детаља описује предатни Шид и његове становнике. Испратила ме је певајући песму коју је као девојчица научила 1934. године поводом убиства краља Александра Карађорђевића.

Четири дана проведена у Јерусалиму не могу да се опишу у овом обиму. Јерусалим је град који нико не треба да посети а да се прво детаљније не упозна са његовом историјом. Јер Јерусалим није само Црква Христовог гроба, нити Зид плача. Јерусалим је и Робинсонов лук, тих пар каменних греда које вире са врха зида срушеног јерусалимског храма. Јерусалим су припадници Израелских одбрамбених снага које чувају мир у овом центру светске духовности. Јерусалим је ужурбани хасидски рабин који полутрчећим кораком иде на гроб краља Давида. Јерусалим је поглед на Златну куполу са Маслинске горе. Јерусалим је разиграна и распевања јеврејска омладина која се у касним ноћним сатима забавља на улицама града. Јерусалим је смеће које палестинци бацају са прозора својих кућа у чувену Кидронску долину. Јерусалим је кад 20 метара испод градских улица станете на мермерни праг једне од капија храма из Исусовог времена. Јерусалим је по мало нападан арапски трговац који продаје свачије само не арапске сувенире. Јерусалим је мирис тамјана, затара, чаја и цимета. Много тога чини Јерусалим а он траје већ 3500 година. Знаћете да сте барем мало разумели и осетили овај град када у мислима почне да вам се понавља онај чувени Давидов стих: „Ако забравим тебе, Јерусалиме, нека ме заборави десница моја...“

Преко невероватне Масаде, вреле Јудејске пустиње, хришћанског Назарета, умаласане Галилеје, Голанске висоравне и реке Јордана, напустио сам Јерусалим а потом и Израел. У моменту када, са једне стране, палестински терористи настављају нападе на Јевреје и рафалима нападају цивилне аутобусе, а са друге стране јеврејски ресторани дају попуст од 50 % ако заједно једу Јевреји и Арапи, оставио сам за собом нове искрене пријатеље у њиховој борби за напредак и у борби за мир. Уз наду да ће им тај мир јаче брзо и доћи, очекујем наш нови сусрет, било у њиховој постојбини Србији, било у њиховој домовини Израелу.

Радован Сремац

Испред Градске куће у Хаифи